

Włodarczyk, Jarosław

Perspektywy serii "Studia Copernicana"

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 53/3-4, 83-86

2008

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Jarosław Włodarczyk

Instytut Historii Nauki PAN

Warszawa

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej

Lublin

PERSPEKTYWY SERII „STUDIA COPERNICANA”

„Studia Copernicana” już od moich pierwszych poważnych spotkań z historią astronomii nierozzerwalnie kojarzyły mi się z edycją *Dzieł wszystkich* Mikołaja Kopernika. A to dlatego, że niemal jednocześnie, podczas studiów na Uniwersytecie Wrocławskim, stałem się posiadaczem tomu II *Dzieł* i kompletu wydanych do 1981 roku tomów serii. Pierwszy nabytek trafił w moje ręce w klasyczny sposób – upolowany w antykwariacie. Właścicielem „Studia Copernicana” uczynił mnie szczęśliwy przypadek. Otóż matka kolegi astronoma była redaktorem Ossolineum i regularnie zaopatrywała go w kolejne woluminy w żółtych obwolutach. Ten zaś marzył, by w honorowy sposób pozbyć się tej zawalipółki – i student–entuzjasta historii astronomii spełniał ten warunek.

Seria „Studia Copernicana” została powołana do życia w 1970 roku w Zakładzie Historii Nauki i Techniki Polskiej Akademii Nauk. Jej misję wyraźnie określił wstęp do pierwszego tomu: miała stać się miejscem publikacji prac poświęconych zagadnieniom historii astronomii i nauk ścisłych oraz filozofii przyrody przed Mikołajem Kopernikiem, sylwetce i dziełu tego wielkiego astronoma, a także recepcji jego teorii i zjawisku, które bywa określane mianem rewolucji kopernikańskiej¹. Jak zauważył animator i wieloletni redaktor naczelny serii, Paweł Czartoryski, „pierwszy ciąg zagadnień reprezentowany był w dwóch tomach pism Aleksandra Birkenmajera, zwłaszcza w zbiorze jego prac z dziejów nauki w Polsce, przedstawiających dawniejszy dorobek w tej dziedzinie, jak również w rozprawie Mieczysława Markowskiego o burydanowskiej fi-

lozofii przyrody w środowisku krakowskim”². Kolejne tomy – powstające pod opieką szacownego i kompetentnego komitetu redakcyjnego³ – spełniły założenia programowe z nawiązką.

W latach 1970–2007 ukazało się 40 tomów „Studia Copernicana”. Rzućmy okiem na ich zawartość, by przekonać się, jaki ostateczny kształt seria przybrała. Warto zauważyć, że tylko dwa woluminy z owych czterech dziesiątek można tematycznie przypisać do filozofii nauki; reszta lokuje się w obszarze historii nauki. Jeśli dodamy do tego obserwację, że połowa tomów „Studia Copernicana” została wydana w nowożytnych językach obcych, a połowa – w języku polskim (przy tym 14 tomów mieści się w kategorii „edycja źródeł”), to zrozumiemy, jak istotny wkład w piśmiennictwo nie tylko polskie, ale i światowe poświęcone historii nauki wniosła ta seria. Świadczy o tym zresztą jej obecność we wszystkich bodaj najważniejszych bibliotekach całego globu; potwierdzają liczne nazwiska historyków nauki światowej klasy, publikujących swoje prace w „Studia Copernicana”. Pod względem formy zdecydowanie przeważają w serii monografie (18 tomów), chociaż znajdziemy w niej również zbiory artykułów (8 przypadków).

Ze zrozumiałych względów – okolice obchodów pięćsetlecia urodzin Mikołaja Kopernika – „Studia Copernicana” największą dynamikę, wyrażoną liczbą tomów na rok, miały w pierwszych dziesięciu latach swojego istnienia. Historię wydawniczą serii w całym okresie jej istnienia przedstawia poniższe zestawienie:

Rok	Liczba tomów
1970	1
1971	2
1972	2
1973	4
1974	1
1975	3
1976	0
1977	2
1978	2
1979	1
1980	1
1981	0
1982	1
1983	1
1984	1
1985	2
1986	1
1987	0

1988	0
1989	1
1990	0
1991	4
1992	1
1993	0
1994	0
1995	2
1996	0
1997	1
1998	0
1999	1
2000	1
2001	1
2002	0
2003	1
2004	0
2005	0
2006	0
2007	0

Ostatni jak dotąd tom serii wyszedł zatem w 2003 roku i był to komentowany polski przekład ksiąg V, VI i VII *Perspektywy* Witelona – powstały w środowisku uczonych toruńskich pod kierunkiem Witolda Wróblewskiego, który został drugim z kolei redaktorem naczelnym „*Studia Copernicana*”⁴.

Zaszczyt objęcia funkcji redaktora naczelnego „*Studia Copernicana*” spotkał mnie w sierpniu 2007 roku. W niedługim czasie, jaki dzieli to zdarzenie od grudniowej sesji „Mikołaja Kopernika *Opera omnia* – zwieńczenie dzieła”, zdążyłem przysłużyć serii poświęcić zaledwie kilka myśli.

Nie ulega wątpliwości, że ranga „*Studia Copernicana*” stawia tę serię pośród najlepiej rozpoznawalnych polskich tytułów z zakresu humanistyki (do jakiej zalicza się historia nauki, nawet ta z zacięciem ścisłym) na świecie. Jest to zatem świetna wizytówka zarówno naszego kraju, jak i polskiej nauki oraz Polskiej Akademii Nauk, której część stanowi Instytut Historii Nauki. Co więcej, z odgłosów dochodzących od zaprzyjaźnionych historyków nauki z innych krajów wynika, że wciąż kibicują „*Studia Copernicana*” i czekają na kolejne tomy. Ta przychylna atmosfera ułatwiła mi uzupełnienie komitetu redakcyjnego⁵ o trzech znaczących historyków nauki spoza Polski: Michela-Pierre’a Lerner’a z Obserwatorium Paryskiego, związanego z francuskimi edycjami pism Kopernika; Richarda L. Kremera z amerykańskiego Dartmouth College, współpracownika Jerzego Dobrzyckiego i znawcę astronomii średniowiecznej i renesansowej; oraz Adama Mosleya z walijskiego Uniwersytetu w Swansea, wychowanka szkoły

historii nauki na Uniwersytecie w Cambridge i badacza kultury astronomicznej Europy w XVI stuleciu.

Za tym wzmocnieniem poszły pierwsze pomysły na kolejne tomy, zarówno polsko-, jak i obcojęzyczne. Wspomniana już grupa toruńska pracuje obecnie nad dwoma woluminami „*Studia Copernicana*”, które domkną wydanie tłumaczenia *Perspektywy* Witelona. Co dalej? Wraz z Richardem Kremerem przygotowujemy zbiór najważniejszych artykułów Jerzego Dobrzyckiego, obejmujących historię astronomii średniowiecznej, renesansowej i początków XVII wieku. Edycja będzie miała za cel zebrać prace publikowane w różnych czasopismach zagranicznych, jak również zaprezentować po raz pierwszy światu w języku angielskim kilka tekstów istniejących dotąd tylko w języku polskim. Adam Mosley zastanawia się nad tomem, który byłby poświęcony kopernikanom Tychona Brahego. W planach są również prace, które przyczyniłyby się do jeszcze wszechstronniejszego naświetlenia roli krakowskiej szkoły astronomicznej w kształtowaniu naukowej sylwetki Kopernika.

Wydaje się, że przy udziale środowiska polskich badaczy i dzięki życzliwej współpracy zagranicy „*Studia Copernicana*” mogą jeszcze przez długi czas pozostawać tytułem ważnym w skali światowej historii nauki, stanowiąc forum dla prezentacji wyników badań dotyczących „postaci wielkiego astronoma i jego czasów” oraz „szeroko pojętej problematyki dziejów nauki przed Kopernikiem i recepcji jego dzieła” – jak głosi lapidarny tekst na skrzydełku tomu tej serii.

Przypisy

¹ A. Birkenmajer: *Etudes d'histoire des sciences et de la philosophie du Moyen Age* („*Studia Copernicana*” t. I). Wrocław 1970 s. V.

² Słowo wstępne do: G. Rosińska: *Instrumenty astronomiczne na Uniwersytecie Krakowskim w XV wieku* („*Studia Copernicana*” t. XI). Wrocław 1974 s. 5.

³ Pierwsze 25 tomów serii miało stały komitet redakcyjny w osobach: Mariana Biskupa, Jerzego Bukowskiego, Pawła Czartoryskiego, Jerzego Dobrzyckiego, Karola Górskiego, Bogusława Leśniordorskiego i Bogdana Suchodolskiego.

⁴ Ostatni tom serii, w którego przygotowanie był zaangażowany Paweł Czartoryski, to: S. Swieżawski: *L'Univers. La philosophie de la nature au XVIe siècle en Europe* („*Studia Copernicana*” t. XXXVII). Warszawa 1999. Zob.: J. Malicki: *Paweł Czartoryski (1924–1999)*. W: *Instytut Historii Nauki Polskiej Akademii Nauk w latach 1953–2003. Księga jubileuszowa z okazji pięćdziesięciolecia działalności*. Red. J. Schiller i L. Zasztowt. Warszawa 2004 s. 209.

⁵ W tym czasie komitet redakcyjny i zespół współpracowników tworzyli: Marian Biskup, Andrzej Bielski, Jerzy Burchardt, Janusz Małek, Stanisław Mossakowski, John D. North, Grażyna Rosińska, Alain Segonds, Pavel Spunar, Sabetai Unguru, Wiesław Wójcik i Witold Wróblewski.